

Pro rychlou orientaci

2 Od Dona Boska do současnosti

O rozvoji salesiánského díla od Dona Boska až do současnosti

12 Naše odpověď

14 O co usilujeme – Základní směr salesiánské výchovy

18 Co děláme – Cíle a hodnocení

Výchovně pastorační projekt, Hodnocení salesiánské práce, Obsah výchovného projektu

24 Jak postupujeme

– Preventivní systém

Rozumnost, Víra, Laskavost, Sen o staré oratoři

– Formy salesiánské výchovy

Individuální přístup, Skupinová práce, Vytváření pozitivního prostředí

40 Kdo je důležitý – Lidé se srdcem Dona Boska

Animátor, Asistence a animace, Výchovně pastorační společenství, Sen o růžové aleji

47 Prostor pro tvé poznámky

Sestavil: Marek Sklenář

Na přípravě spolupracovali: Markéta Hanáková, Michal Kaplánek, Olga Landrová, Libor Macák, Michal Svoboda, Jaroslav Trávníček, Libor Všetula
Grafická úprava: Martina Mončková

Salesiánská asociace Dona Boska, o. s. (SADBA)

Kobyliské nám. 1, 182 00 Praha 8

Tel.: +420 283 029 229, e-mail: sadba@sadba.org, www.sadba.org

Financováno z ESF prostřednictvím OP LZZ a ze státního rozpočtu ČR.
NEPRODEJNÉ

Vytištěno v roce 2012.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Salesiánská
asociace
Dona Boska
SADBA

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Od Dona Boska do současnosti

Když v roce 1883 navštívil Don Bosco Paříž, dostalo se mu během celé návštěvy triumfálního přijetí. Při zpáteční cestě do Turína poznamenal: „Done Ruvo, vzpomínáš si na cestu, která spojuje Buttiglieru s Morialdem? Napravo je kopec a na něm dům. Velice chudý. V něm bydlela maminka i já. Na okolních loukách jsem pásával naše dvě krávy. Kdyby tak všichni ti vznešení lidé, kteří nám prokazovali tolik poct, věděli, že mají před sebou chudého vesničana!“

Kdo se seznámí s životem Jana Boska, bývá udiven nad tím, co všechno během svého života dokázal. Některé příhody z jeho života se zdají být až pohádkově neuvěřitelné nebo alespoň nenapodobitelné. Přitom jeho dětství nebylo jednoduché. Velmi brzy mu zemřel tatínek. Jejich rodina byla chudá, proto už od útlého věku tvrdě pracoval s ostatními v hospodářství. Se svým starším nevlastním bratrem Antonínem zažíval kvůli své touze studovat tak hluboké spory, že jako dvanáctiletý musel opustit na necelé dva roky domov.

V devíti letech měl zvláštní sen, který ovlivnil jeho další život. Od té doby začal kolem sebe shromažďovat chlapce a připravovat pro ně program. Mamince říkal: „Když jsem mezi nimi, tak jsou hodnější.“ Později jako student vytvořil se svými spolužáky skupinu s názvem Veselá společnost, jejímž cílem bylo podporovat mezi sebou dobré aktivity.

U své maminky nacházel stále podporu. Učila své syny zdravému vztahu k Bohu, který byl založený na důvěře v jeho dobrotu. Zároveň je vedla k solidaritě s druhými lidmi. Byla mu velkou oporou i později v době, kdy začal v Turíně otvírat domovy pro chlapce.

Jan mohl začít soustavně studovat až od patnácti let. Musel si na studia a bydlení vydělávat, díky tomu se naučil různým řemeslům a zaměstnáním. Krok za krokem šel přes různé překážky za svojí touhou stát se knězem. Postupně v sobě rozvíjel Boží záměr, tak jak ho v životě objevoval.

Když se stal knězem, odolal nabídkám dobře zajištěných míst ve farnostech nebo u bohatých rodin. Naopak přijal pozvání mladého kněze Josefa Cafassa a spolu s ním poznával realitu rychle se rozvíjejícího Turína, do kterého přicházelo mnoho mladých chlapců, aby hledali práci, které byl na venkově nedostatek. Vytržení ze svého prostředí neměli často kde bydlet, těžko sháněli práci, a tak se mnozí z nich dostávali i do vězení. Don Bosco se rozhodl všechny své síly věnovat jim.

Když se stal knězem, odolal nabídkám dobře zajištěných míst ve farnostech nebo u bohatých rodin. Naopak přijal pozvání mladého kněze Josefa Cafassa a spolu s ním poznával realitu rychle se rozvíjejícího Turína, do kterého přicházelo mnoho mladých chlapců, aby hledali práci, které byl na venkově nedostatek. Vytržení ze svého prostředí neměli často kde bydlet, těžko sháněli práci, a tak se mnozí z nich dostávali i do vězení. Don Bosco se rozhodl všechny své síly věnovat jim.

Získával je na svoji stranu svým přístupem. Dal jim zakusit, že mu na nich záleží. Stavěl se za ně vůči těm zaměstnavatelům, kteří v nich viděli jen levnou pracovní sílu, a postupně jim zajišťoval potřebné vzdělání. To vše se dělo v ovzduší důvěry, která vycházela z živě prožívaného vztahu k Bohu. Don Bosco byl v dobrém slova smyslu mužem své doby. Dokázal reagovat na situaci, ve které žil. Sever Itálie se zmítal v hlubokých změnách – vypořádával se s následky francouzské revoluce i napoleonských válek. Rychle se rozvíjel průmysl. V důsledku toho rostl počet obyvatel ve městech. Snahy sjednotit rozdrobenou Itálii se spojovaly s bojem proti církvi a zvláště papežskému státu.

Dnes žijeme za jiných okolností. Pro mladého člověka je relativně běžné cestovat a studovat v zahraničí, je často zvyklý být dobře materiálně vybaven. Společnost není ideově jednotná, žijeme v pluralitě názorů. Individualismus se projevuje i ve vztahu k nadpřirozenu. Velký vliv na život zvláště mladých lidí mají masmédiá a reklama.

Podobně i metody a prostředky výchovy se mění. Jestliže devítiletý Jan Bosco dostal pokyn „Ne bitím, ale dobrotou a láskou si získej přátele“, bylo to tehdy něco nového. Dnes je výchova bez fyzických trestů alespoň ve školách a jiných veřejných výchovných zařízeních standardem. Pokud chceme pokračovat ve stylu Dona Boska dnes, nemůžeme se ptát: „Jak to tehdy Don Bosco dělal?“ a kopírovat ho. Otázka je jiná: „Jak máme v duchu Dona Boska reagovat na současnou situaci?“

Don Bosco byl velký, ale zároveň obyčejný člověk jako všichni ostatní. Na jeho životě vidíme, že každý může významně přispět ke společnému dobru. My můžeme být těmi, kteří dílo Dona Boska budou rozvíjet a dál předávat.

Jak pracovat s tímto sešitem?

Samotný název Salesiánská výchova do kapsy je částečně návodem k tomu, jak se sešitem pracovat. V kapse totiž nosíme věci, které potřebujeme mít opakovaně po ruce.

V textu jsou představeny základní principy salesiánského přístupu ve výchově. Nestačí si vše jednorázově přečíst a domnívat se, že už víme, jak máme v konkrétních situacích jednat.

Orientaci v sešitě napomáhá grafické rozlišení.

Tmavě modrou barvou jsou v rámečku uvedeny konkrétní příklady, které si nekladou nárok na úplnost výčtu.

Průběžně v celém textu jsou v červeném rámečku rozmístěny otázky k zamyšlení. Dejte si čas k uvažování nad nimi, na písemnou formulaci odpovědí, příp. o tom diskutujte s dalšími animátory, salesiány a salesiánkami.

V oranžových rámečcích najdete drobné jednotlivé praktické rady. Bezprostředně nesouvisí s textem na dané stránce.

Jan Bosco

* 16. 8. 1815 + 31. 1. 1888

- Narodil se v Becchi, asi 30 km od Turína.
- V devíti letech se mu zdál sen, který ovlivnil jeho další život.
- Pocházel z chudých poměrů, proto musel vynaložit mnoho úsilí, aby mohl vystudovat.
- V roce 1841 byl vysvěcen na kněze. Od té doby žil v Turíně a věnoval se především chlapcům, kteří mnohdy neměli kde bydlet a těžko sháněli práci. salesiánky, aby jeho činnost mohla pokračovat dál.

Čím oslovuje Don Bosco lidi na celém světě i dnes?

- svou vírou a hlubokým vztahem k Bohu, který se opíral o vytrvalou modlitbu;
- svým životem, který celý věnoval službě chlapcům;
- lidským a přátelským přístupem k mladým lidem;
- důvěrou, kterou měl v mladé lidi;
- trpělivostí a vůlí, kterou dokázal překonávat všechny překážky, které se mu stavěly do cesty.

**Znáš dobře život Dona Boska?
Četl jsi některý jeho životopis?
Čeho si ceníš na Donu Boskovi?**

Seznam některých knih o něm
a salesiánském stylu výchovy najdeš
na konci sešitu.

Maminka Markéta

* 1. 4. 1788 + 25. 11. 1856

Pokud oceňujeme přístup Dona Boska k mladým lidem, nemůžeme přehlédnout vliv jeho maminky. Nejenže ho dobře vychovala jako chlapce, ale také se stala jeho nejbližší spolupracovnicí v době, kdy začínal rozvíjet svoji činnost. Její způsob výchovy byl postaven na tom, že sama dávala dobrý příklad.

Don Bosco vzpomíná na své dětství:

„Moje matka mě sama připravila na první svátost smíření. Doprovodila mě do kostela. Napřed se vyzpovídala sama. Po mé svátosti smíření mi pomohla vykonat poděkování. Doprovázela mě až do té doby, než sama uznala, že jsem schopný sám důstojně přistupovat k této svátosti.“

- V roce 1812 se vdala za Františka Boska. Byl to osmdvacetiletý vdovec se synem Antonínem.
- Rok po svatbě se jim narodil Josef, o další dva roky později Jan.
- Již v roce 1817 ale ovdověla a zůstala na výchovu chlapců sama.
- Opustila domov a přišla pomoci Donu Boskovi do oratoře v jeho práci s chlapci. Bylo jí tehdy již 58 let.
- Po dobu 10 let se až do své smrti podílela na životě oratoře a pro řadu chlapců, kteří již neměli rodiče, se stala druhou maminkou.

Co obdivujeme na mamince Markétě?

- jak zvládla situaci po úmrtí manžela;
- její důvěrný vztah k Bohu;
- způsob, jak sama vychovávala své chlapce, aniž by uměla číst a psát;
- vnímavost pro potřeby lidí kolem sebe a ochotu dělit se i z mála, které měla;
- ochotu přestěhovat se z malé osady do Turína a v relativně pozdním věku zcela změnit způsob života;
- trpělivost, se kterou v oratoři snášela velké množství práce i různé problémy;
- její otevřené srdce pro chlapce v oratoři.

Maminka Markéta zastupuje všechny, kteří se společně podílejí na díle Dona Boska.

Bůh volá Dona Boska k službě

Salesiánská myšlenka se odvíjí od příběhu, který se zdál ve snu Janu Boskovi, když mu bylo 9 let. Nechme ho vyprávět tak, jak to sám zapsal ve svých vzpomínkách:

„V té době jsem měl sen, který se mi vryl na celý život do paměti. Zdálo se mi, že jsem nedaleko domu, na velice prostorném dvoře. Bavilo se tam mnoho chlapců. Někteří se smáli, jiní si hráli, mnozí kleli. Jakmile jsem uslyšel jejich rouhání, vrhl jsem se na ně. Chtěl jsem je umlčet pěsmi i slovy.

Vtom se objevil vznešený muž v krásném oblečení. Byl celý zahalen do bílého pláště. Tvář mu tak zářila, že se do ní nedalo ani podívat. Oslovil mě jménem a přikázal mi, ať se postavím do čela chlapců. Dodal:

– Musíš si z nich učinit přátele dobrotou a láskou, ne bitím. Dej se s nimi do řeči a vysvětli jim, že hřích je něco špatného, zatímco přátelství s Pánem je vzácné dobro.

Zmatený a vystrašený jsem odpověděl, že jsem jen chudý a nevzdělaný chlapec a že nedovedu hovořit k takovým uličníkům o náboženství.

V tom okamžiku se chlapci přestali rvát, vykřikovat a klít, a všichni obstoupili toho, který mluvil. Ani jsem nevěděl, co říkám, když jsem se zeptal:

– A kdo jste, že mi přikazujete nemožné věci?

– Právě proto, že ti připadají nemožné, řekl, musíš je učinit možnými tak, že poslechnes a budeš se učit.

– A kde bych se měl učit?

– Dám ti učitelku. Pod jejím vedením se člověk stává moudrým, bez ní se však i moudrý stává ubohým hlupákem.

– A kdo vlastně jste?

– Jsem synem té, kterou tě tvá matka naučila zdravit třikrát denně.

– Maminka mi vždycky říká, abych se bez jejího dovolení nebavil s lidmi, které neznám. Řekněte tedy, jak se jmenujete!

– Zeptej se na mé jméno mé matky.

V tom okamžiku jsem vedle něj spatřil vznešenou paní, oděnou pláštěm zářícím do všech stran, jako by byl celý posetý třpytivými hvězdami. Když viděla můj stále větší zmatek, pokynula mi, ať se přiblížím, laskavě mě vzala za ruku a řekla:

– Podívej!

Když jsem se ohlédl, všichni ti chlapci zmizeli. Namísto nich zde bylo velké množství kůzlat, psů, koček, medvědů a mnoha dalších zvířat. Vznešená paní mi řekla:

– Toto je tvé pole, zde musíš pracovat. Staň se pokorným, statečným a silným, a co vidíš, že se nyní stane s těmito zvířaty, musíš udělat pro mé syny.

Znovu jsem se podíval a místo divokých zvířat se objevili krotcí beránci, kteří poskakovali a pobíhali okolo pána a paní a radostně pobekávali na jejich počest.

Tehdy jsem se ve snu rozplakal. Řekl jsem té paní, že těm věcem vůbec nerozumím. Ona mi položila ruku na hlavu a řekla:

– Až přijde čas, všechno pochopíš.

Jen to řekla, vzbudil mě jakýsi ruch a všechno zmizelo.

Zůstal jsem ohromený. Zdálo se mi, že mě bolí ruce otlučené od ran, které jsem rozdál, a že mě tvář pálí od políčků, které jsem dostal.“

Čeho si můžeme v tomto vyprávění všimnout? Jeník Bosco je vyzván, aby se postavil do čela chlapců. Jeho místo je uprostřed nich, má být mezi nimi, věnovat jim co nejvíce času, navázat s nimi přátelský vztah a systematickou výchovou je učít dobrému.

Nemá jen mluvit o tom, co je potřeba ve světě změnit. Není ani vyzván, aby se postavil do čela „revoluce“ a tímto způsobem řešil existující problémy.

Don Bosco se rozhoduje žít pro mladé lidi

Předchozí sen se stal Janu Boskovi motivem k tomu, aby se naučil číst a psát, začal studovat, učil se různým zábavným kouskům, které již jako chlapec předváděl mladým lidem v okolí, vedl je k modlitbě a připomínal jim dobré myšlenky z kázání.

Sen Janu Boskovi nevytyčil přesně jeho cestu. V mnoha věcech mu spíše nastolil otázky, na které musel postupně hledat odpovědi. Stal se prvotním impulsem, který ho přivedl ještě v rámci snu nejprve k námitkám: A kdo jste, že mi přikazujete nemožné věci?

Ve svém srdci ale stále prožíval jistotu, že ho pozval a vede Bůh. Překonal řadu překážek. Ne-reálná se zprvu zdála především možnost studia. Stále více ho to táhlo mezi chudé a různým způsobem opuštěné chlapce. Krok za krokem hledal další cestu.

Věříme, že Bůh má připravený plán s každým člověkem, i když se pozvání neprojeví tak výrazným způsobem jako u Jana Boska. Podobnost s jeho povoláním nacházíme i v biblické knize u proroka Jeremiáše. On se zprvu zdráhá a namítá, že ho tento úkol přesahuje. Od Boha se mu dostává ujištění: „Neboj se, já budu s tebou.“

Stalo se ke mně Hospodinovo slovo:

„Dříve než jsem tě vytvořil v životě matky, znal jsem tě, dříve než jsi vyšel z lůna, posvětil jsem tě, dal jsem tě pronárodům za proroka.“

Nato jsem odpověděl:

„Ach, Panovníku Hospodine, nevím, jak bych mluvil. Jsem přece chlapec.“

Ale Hospodin mi řekl:

„Neříkej: Jsem chlapec. Všude, kam tě pošlu, půjdeš, a všechno, co ti přikážu, řekneš.“

Neboj se jich, já budu s tebou a vysvobodím tě, je výrok Hospodinův.“

(Jer 1, 4–8).

**Víš, jaký má Bůh plán v tvém životě,
přemýšlíš o něm?**

Jak na něj ve svém životě odpovídáš?

**Máš někoho, s kým si můžeš o své
životní cestě povídat? Co bys mu řekl?**

Dílo Dona Boska se rozlévá do celého světa

Pro myšlenku Dona Boska pomáhat mladým lidem se zapálilo ohromné množství lidí. Brzy po založení salesiánské společnosti byly otevřeny další salesiánské domy, nejprve v blízkosti Turína, postupně i na dalších místech v Itálii. Donu Boskovi ale velmi záleželo na misijním působení. Již 11. 11. 1875 odchází první salesiánští misionáři do Argentiny. V rychlém sledu následují další země, do kterých salesiáni přicházejí. Mezi prvními byly Francie, Uruguay, Španělsko, Brazílie, Chile, Velká Británie. Postupně se jejich počet dál zvyšuje.

Kromě salesiánů vznikaly další skupiny laiků či řeholníků, které se inspirovaly životem a dílem Jana Boska. Dnes je nazýváme souhrnně **Salesiánská rodina**. V současné době zahrnuje 29 takových skupin. V České republice jsou přítomni:

- Salesiáni Dona Boska (používají zkratku SDB);
- Dcery Panny Marie Pomocnice (běžně nazývané salesiánky – FMA);
- Salesiáni spolupracovníci (ASC);
- Volontárie Dona Boska (VDB);
- Volontéři s Donem Boskem (CDB).

Z ostatních skupin, které se připravují na vstup do salesiánské rodiny, působí v České republice:

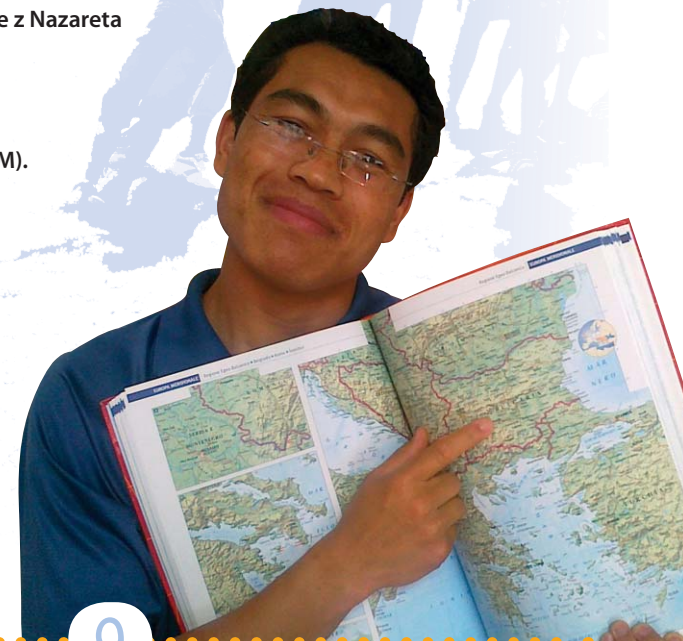
- Kontemplativní fraternita Marie z Nazareta (nazaréni – CFMN).

K odkazu Dona Boska se také hlásí:

- Salesiánské hnutí mládeže (SHM).

Salesiáni chtějí odpovídat na aktuální potřeby mladých lidí. Ve více než 130 zemích celého světa tak zřizují školy, internáty, poskytují dětem a mladým lidem bez přístřeší ubytování, otvírají misijní střediska, šíří radostnou zprávu o Ježíši.

Základní charakteristiku jednotlivých skupin s odkazy na jejich webové stránky najdeš na 3. stránce obálky.

Myšlenka Dona Boska pokračuje i dnes v českých salesiánských dílech

Když se v roce 1897 v Turíně rozhodovalo, na jaké místo bude mladý salesián Ignác Stuchlý (1869–1953) poslán, bylo mu řečeno, ať si podá žádost do misií. Ignác poslechl. Za nějaký čas se setkal s hlavním představeným Michalem Ruou, který se ho zeptal:

„Kam tě posílají na pedagogickou praxi?“

„Don Barberis mi řekl, abych si podal žádost o misie.“

Hlavní představený se zadíval do Ignácových očí a řekl:

„Stuchlý, vyříd donu Barberisovi, že jsem ti řekl, abys žádost vzal zpět. Tvé misie budou na severu!“

Tak se i stalo. Na území České republiky zahájili salesiáni činnost v září 1927, kdy otevřeli dům ve Fryštáku u Zlína. Ignáci Stuchlému bylo v okamžiku, kdy se po mnoha letech vrátil do naší vlasti s první skupinou českých chlapců, již 58 let. Do té doby působil na území Itálie a Slovinska.

Postupně salesiáni přicházeli i do jiných měst – Ostravy, Prahy, Brna, Pardubice a dalších.

Od samého počátku chtěli být blízko mladým lidem. Nejprve budovali domovy pro chlapce, aby jim umožnili studovat, dále domy pro přípravu budoucích salesiánů a oratoře.

V roce 1950 došlo k násilnému ukončení veřejného působení řeholníků. V době totality se salesiáni díky politické situaci zaměřili především na práci ve farnostech a skryté pořádání táborů nazývaných chaloupky.

Po roce 1989, kdy salesiáni a nově i salesiánky mohli začít znovu veřejně působit, se začala otevírat salesiánská střediska, která nabízejí volnočasové aktivity doplňované podporou mladým lidem, kteří se ocitnou v těžké situaci. Spirituální rozměr práce je posílen často úzkou vazbou na místní salesiánskou farnost. Farnosti jsou tak dalším významným prostorem, ve kterém se angažujeme. Dále působíme především v oblasti sociální komunikace, na školách a internátech.

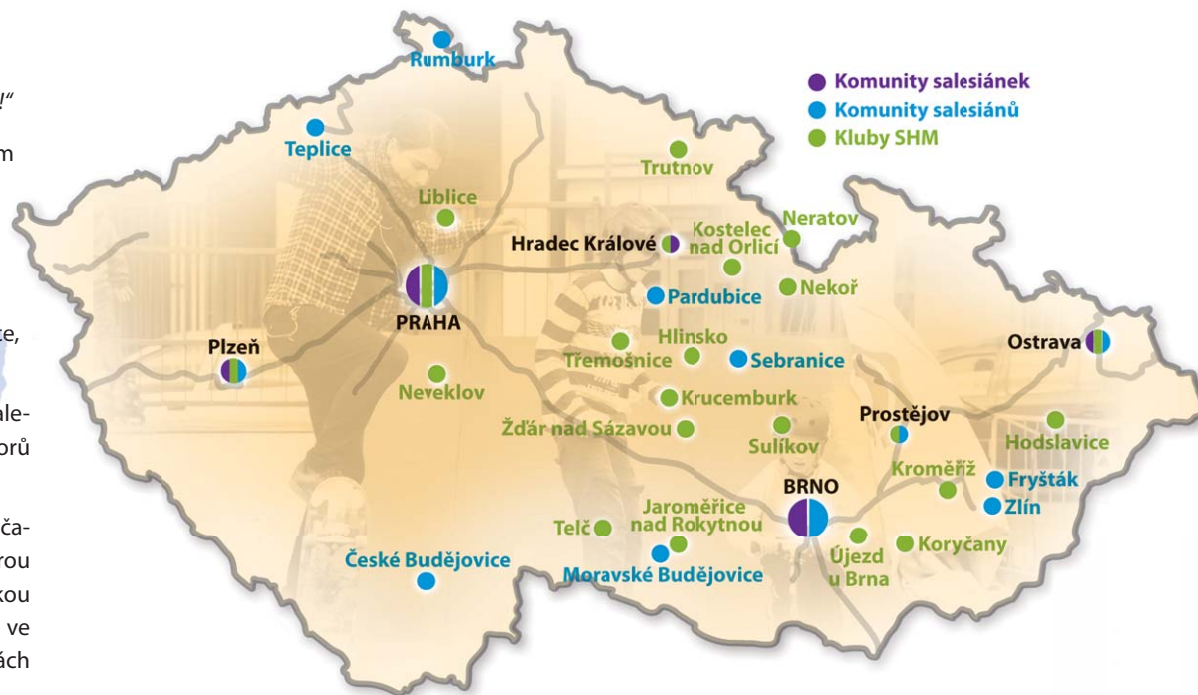
Znáš ve svém okolí nějakého salesiánského pamětníka? Pokud ano, zeptej se ho na historii salesiánského díla v České republice nebo ve vašem místě. Zjisti, zda u vás existují kroniky a podívej se na to, jakým vývojem u vás salesiánské dílo prošlo.

Naše činnost je začleněna do života církve i společnosti. Spolupracujeme s církevními i dalšími nestátními neziskovými organizacemi. V řadě měst a obcí vítá a podporuje naši přítomnost místní samospráva.

Stále potřebujeme hledat vhodné způsoby jak být mladým lidem prospěšní, vědět, o co společně usilujeme. Nechceme pracovat nahodile, ale promyšleně. Proto se připravují plány, které se nazývají výchovně pastorační projekt (více viz s. 18).

Vše, co se daří, je umožněno díky mnoha lidem, kteří se rozhodnou dát své síly a schopnosti alespoň z části do služby pro druhé. Jiní celé dílo podporují radou, jinou nepedagogickou pomocí, modlitbou nebo finančními dary.

Kteří mladí lidé v tvém okolí potřebují pomoc? Můžeš jim pomoci ty nějakým konkrétním způsobem?

Znáš činnosti, které se dějí v jednotlivých salesiánských dílech?

Naše odpověď

V první části sešitu jsme sledovali vznik salesiánského díla a jeho postupné šíření dál do světa včetně České republiky. V rámci celosvětového hnutí, jehož jsme součástí, sdílíme s ostatními bohatou pedagogickou zkušenost a snažíme se ji aktualizovat pro naše potřeby.

Jaká má být naše odpověď?

Základní charakteristiku salesiánského přístupu projdeme postupně ve čtyřech okruzích:

O co usilujeme?

str.
14

Základní směr salesiánské výchovy

Základní směr, který sledujeme, vychází z konkrétní situace mladého člověka a sleduje jeho celkový rozvoj.

Co děláme?

str.
18

Cíle a hodnocení

Jakým způsobem si stanovujeme cíle a podle čeho naši činnost hodnotíme.

Jak postupujeme?

str.
24

Preventivní systém Formy salesiánské výchovy

V salesiánské tradici má své místo základní metoda, kterou nazýváme preventivní systém. Nachází své uplatnění při práci s jednotlivcem, skupinou i při vytváření pozitivního prostředí.

Kdo je důležitý?

str.
40

Lidé se srdcem Dona Boska

Nejdůležitější v celém salesiánském přístupu ve výchově jsou lidé, kterým leží na srdci dobro mladé generace.

Základní směr salesiánské výchovy

O co usilujeme?

Vycházíme z naděje, že život každého člověka má smysl

Don Bosco rád vzpomínal na své první kněžské roky. Byl vděčný Donu Cafassovi, který ho uváděl do reality života mladých lidí v Turíně. U něho se učil tomu, čemu dnes říkáme „respektovat důstojnost každého člověka“.

„Don Cafasso mě začal vodit do vězení. Zde jsem se učil poznávat velikost zloby i bídy člověka. Pohled na to, jak tolik zdravých, urostlých a inteligentních chlapců od dvanácti do osmnácti let zahálí, jak je sužují štěnice a vši a jak nemají, kdo by jim řekl dobré slovo, mě naplnil hrůzou. Ti nešťastní chlapci byli skvrnou naší vlasti a hanbou rodin. Byli poníženi až k ztrátě vlastní důstojnosti. Nejvíce mě však znepokojovala skutečnost, že mnozí z nich po návratu na svobodu byli rozhodnutí žít jinak a lépe, po krátkém čase však byli za mřížemi zase. Snažil jsem se pochopit proč. Zjistil jsem, že se často dostali za mříže proto, že byli ponecháni sami sobě. Pomyslel jsem si: 'Tito chlapci by potřebovali venku najít přítele, který by se o ně staral, pomáhal jim, učil je a v neděli je vodil do kostela. Pak by se snad znovu nezkazili, nebo by se alespoň nevraceli do vězení.'“

Don Bosco ve vězení objevoval chlapce, kteří před sebou neměli žádný plán, a tak ztráceli naději, že jejich život má smysl. Náplň jejich života se zužovala na pouhé přežít se vším negativním, co s tím souvisí.

Ve skutečnosti může člověk přežít pouze tehdy, když má pro co žít. Pouhé přežívání ale nemůže být nejvyšší hodnotou.

Mezi základní obsah salesiánské práce patří pomáhat objevovat mladým lidem smysl jejich života, aby poznávali, jakým způsobem se může jejich život pozitivně rozvíjet. Z tohoto pohledu nerozlišujeme mladé lidi, se kterými pracujeme, podle oblíbenosti, ale přistupujeme pozitivně ke každému člověku, protože jsme přesvědčeni o tom, že s každým má Bůh plán.

Přednostní místo měli u Dona Boska chudí chlapci – ti, kteří neměli dostatek finančních prostředků k přípravě pro život i ti, kteří ztratili rodinné zázemí. V tomto zaměření pokračujeme v duchu Dona Boska. Chceme být citliví na nové projevy chudoby v relativně bohaté společnosti.

Vytvoř čas pro mladé, aby mohli „vstřebat“ své zážitky.

Jednou z forem je „slůvko na dobrou noc“. Má vycházet z konkrétní události každého dne a zároveň být povzbudivým slovem před spaním.

Vyskytují se různé důvody, pro které jsou mladí lidé znevýhodněni. Mohou být pro ně překážkou k tomu, aby v celé šíři vnímali hodnotu svého života.

- **materiální a sociální** – Narůstá počet chudých rodin, které jen s obtížemi získávají potřebný počet finančních prostředků pro základní potřeby a žijí ze dne na den, případně od měsíce k měsíci. Pro mladého člověka, který v takové rodině vyrůstá, není podstatné, jestli jsou příčinou nízké příjmy rodičů nebo neschopnost dobře hospodařit včetně zadlužování. Z finančních důvodů pak pro některé může být nedostupné kvalitní vzdělání i jiné, pro ostatní běžné, možnosti.
- **citové** – Mnoho dětí a mladých lidí nevyrůstá ve stabilních rodinách. Přichází tak o možnost přirozeně poznat model rodiny, která je založena na trvalém vztahu mezi otcem, matkou a dětmi. V takovém prostředí se jim často nedostává potřebné lásky a zažívají citovou deprivaci. Těžko potom sami vytvářejí dlouhodobé vztahy se svými partnery.
- **výchovné** – Některí mladí lidé si ve své rodině nevybudují vhodný žebříček hodnot a nezískají správné vzorce chování. Zdravou hodnotovou orientaci může také narušit nekritické přijímání informací z masmédií nebo vliv skupiny vrstevníků.
- **duchovní** – Prostor, ve kterém není možnost rozvíjet spirituální rozměr, může mladého člověka přivádět k omezenému vnímání smyslu svého života.
- **množství nabídek a materiální bohatství** – Paradoxně i přemíra nabídek ztěžuje mladým lidem jejich dospívání. Je těžší udělat trvalé rozhodnutí, zároveň vzrůstá tendence volit méně namáhavou a povrchnější cestu.

Jaké formy chudoby vidíš u mladých lidí ve svém okolí?

Které děti nebo mladí lidé, s nimiž pracuješ, patří mezi tvé sympatické a oblíbené – věnuješ jim více času, přednostně mluvíš s nimi, projevuješ o ně zájem? Kdo naopak stojí na okraji tvého zájmu. Víš, z jakého je to důvodu?

Nikdy nesnižuj mladého člověka na veřejnosti.

Ponížení před vrstevníky je pro mladého člověka velkou ranou. Je lepší počkat, až bude příležitost říci mu to osobně.

Don Bosco formuloval **základní cíl** své výchovné činnosti ve větě: „**Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany.**“

Dnes vyjadřujeme stejný cíl jinými slovy. Mluvíme o **celostním rozvoji mladého člověka** ve všech rozměrech lidské bytosti:

- **tělesném (biologickém)**
- **duchovním (spirituálním)**
- **duševním (psychologickém)**
- **sociálním**

Chápeme člověka jako jednotu duše a těla, proto nechceme vyzdvihovat a zdůrazňovat rozvoj jen některých dimenzí.

Zároveň si uvědomujeme, že na mladé lidi působí kromě rodiny a školy ještě mnoho dalších institucí a vlivů. Uznáváme, že k rozvoji jednotlivce přispíváme jen částečně. Vycházíme proto ze situace, ve které se nacházíme. Snažíme se navázat na to, co konkrétní mladý člověk ke svému růstu potřebuje.

Situace v místech, kde společně sídlí středisko mládeže a farnost, přináší velký potenciál pro uskutečňování výchovné nabídky v celé šíři.

Pro křesťany se středisko stává místem, kde mohou účinně a přirozeně naplnit požadavek služby druhým lidem. Středisko a farnost se stávají společně místem, kde se mohou mnozí lidé skrze službu, svědectví a vhodně připravenou liturgii poprvé setkat s přitažlivě žitým křesťanstvím.

Sport, hudba, divadlo a výlety jsou základní prvky preventivního systému.

Salesiánská výchova se zaměřuje na celého člověka. Aktivní a sociální učení v malých skupinách a při aktivitách posiluje vzájemnou důvěru.

Pomáháme člověku obstát ve společnosti

Don Bosco chtěl připravit chlapce pro život co nejlépe. Proto jim zprostředkovával vzdělání, které si nemohli v tehdejší době všichni dovolit. Nejvýhodnější pro něj bylo zařídit si vše z vlastních zdrojů. Proto zakládal dílny a školy. Se zaměstnavateli chlapců vyjednával příznivější pracovní podmínky. Mnohým chlapcům zajistil ve svých domech střechu nad hlavou. Tímto způsobem reagoval na aktuální potřeby doby.

Jakým způsobem máme postupovat dnes, kdy je vzdělání všem dostupné a díky spolupráci státních úřadů s neziskovým sektorem je vybudována poměrně široká síť sociálních služeb pro lidi v různých typech nouze?

Čím můžeme přispět k tomu, aby se mladí lidé dobře připravili na život v dospělosti?

Některá salesiánská střediska jsou součástí sociální sítě a poskytují mladým lidem odbornou sociální službu nebo spolupracují s rodinami dětí a v případě potřeby i s dalšími institucemi (škola, zájmové organizace, orgán sociálně právní ochrany dětí apod.). Chtějí tak reagovat na současné formy chudoby.

Salesiánský přístup není vázán na instituce, je možné se zaměřit na dílčí oblasti jako např.:

- Pomáhat mladým lidem rozpoznávat své dary, které mohou pozitivně rozvíjet jako koníčka a později třeba i jako svoji profesi.
- Podporovat různé formy služby, do které se mladí lidé zapojí.
- Připravovat programy nebo spolupracovat na nabízených programech, kterými reagujeme na aktuální potřeby. V dnešní době se může jednat např. o programy finanční gramotnosti, mediální výchovy apod.
- Osvojovat si hodnoty, které vycházejí z křesťanství jako např. spravedlnost, solidarita aj.
- Představovat mladým lidem pozitivní vzory a posilovat schopnost navazovat trvalé partnerské vztahy.
- Učit se zvládat situace „všedního dne“.

Kde všude a s kým tráví mladí lidé, se kterými pracuješ, svůj čas?

Co je ovlivňuje pozitivně, co negativně?

Cíle a hodnocení Co děláme?

Výchovně pastorační projekt

Výchova se neskládá z nahodilých aktivit, ale jedná se o promyšlený dlouhodobý proces. Pro to nás spolupráce s mnoha dalšími lidmi přivádí k tomu, abychom společně formulovali, o co konkrétně usilujeme. V místech, kde je přítomná salesiánská komunita, **stanovujeme základní cíle ve výchovně pastoračním projektu**. Tento projekt dává směr a výhled pro naši činnost. Při zachování potřebné volnosti nám umožňuje vzájemnou spolupráci.

Z relativně obecného výchovně pastoračního projektu potom vychází plány s konkrétnějšími a reálnými cíli, o které můžeme ve spolupráci s mladými lidmi usilovat. V praxi se pro ně používají různé názvy, např. školní vzdělávací program, pastorační plán salesiánské farnosti, roční plán apod.

Také jednotlivé aktivity (kroužek, společenství, tábor) vyžadují, aby byl během přípravy stanoven jejich smysl a cíl, a to i v případě, kdy výchovně pastorační společenství vytváří malý počet lidí.

Dobře vybrané cíle jsou v souladu s tím, čeho chceme dlouhodobě dosáhnout. Některé organizace tento záměr formulují do tzv. posláních.

Konkrétnost cílů se liší podle toho, jak široké spektrum činností a časovou délku zahrnují. Pro činnost mládežnického klubu na celý školní rok bude cíl stanoven obecněji než pro konkrétní vikendovou akci, která se uskuteční v rámci téhož klubu.

Jaké máte cíle v místě, kde působíte (ve středisku, ve farnosti...)?

O co společně usilujete?

Usiluj o pozornost a pozitivní vztah.

Když máš pozitivní vztah s mladým člověkem, často stačí jen krátké napomenutí, které napraví špatné či lehkomyšlné chování.

Hodnocení salesiánské práce

Na příběhu čtyř animátorů, kteří se vrátili z tábora, si můžeme všimnout úzké vazby mezi stanovením cílů a hodnocením proběhnuté aktivity.

Po návratu z tábora

Petr, Pavel, Jitka a Martina se vrátili z deseti-denního tábora, který připravili pro děti z jejich farnosti. Přípravě věnovali předem hodně času, scházeli se už od ledna dvakrát do měsíce. Samotný tábor se na první pohled vydařil - počasí přálo, nikomu se nic nestalo, děti byly spokojené a říkaly, že příště pojedou zase. Vedoucí se domluvili, že se ještě večer po příjezdu sejdou spolu v cukrárně.

Nad zmrzlinovým pohárem se samozřejmě vraceli k tomu, co prožili na táboře. Petr říkal, že to byl nejlepší tábor, co zažil. Zvláště si pochvaloval, jak se podařilo připravit noční stezku odvahy, kdy stál v přestrojení za kostru v márnici nad otevřenou rakví, kterou vyrobil doma z papíru.

Muselo to vypadat strašidelně, protože dětem dělalo problémy se u té rakve u zapálené svíčky podepsat na papír. Tři z nich se tak lekly, že utekly bez podpisu. Na to se ozvala Jitka, že jí to tak perfektně nepřišlo, protože Bětko a Karina přiběhly s pláčem a celé se klepaly strachy. Naopak oceňovala, jak měli celý tábor pěkně vyzdobený - bylo to díky Martině, která umí krásně kreslit. Na nástěnkách nechyběly každý den nové obrázky. Nezapomnělo se ani na výzdobu jednotlivých pokojů a krásným dárkem, který si každý odnesl, bylo originální tričko. Martina na něj během poslední noci každému nakreslila některé výjevy z tábora, které se ho týkaly. Martina si pochvaly vážila, ale poznamenala, že si není jistá, jestli na táboře všechno dobře zvládli. Položila otázku, jestli se tam děti něco nového naučily. Na to zareagoval Pavel, že tábor není škola, že bylo mnohem důležitější, že spolu dokázali připravený program rychle přizpůsobovat tomu, co děti chtěly zrovna hrát nebo dělat. Horší prý bylo to, že se nepodařilo dětem často poslat brzy spát, takže někdy spaly jen 7 hodin. A také se často nedokázaly zklidnit, a to ani při modlitbě, takže se večerní modlitba zkrátila raději jen na jeden Otčenáš. Petr se k tomu přidal, ale zdůraznil, že mu vadí především to, že se nepodařilo právě pro ty časté změny zahrát všechny hry, které si na tábor připravili.

V tu chvíli se Martina všech zeptala, k čemu vlastně ten tábor byl dobrý? Měla ta jejich námaha nějaký smysl? A začalo další kolo zapálené diskuse. Ani si nevšimli, že se jim zmrzlina i se šlehačkou rychle roztéká...

Jak to tedy vlastně bylo? Byl to dobrý tábor nebo ne? Podle čeho ho můžeme hodnotit?

Aby se Petr, Pavel, Jitka a Martina mohli dobrat nějaké odpovědi, musí se shodnout, podle čeho chtějí tábor hodnotit. Takovému měřítku hodnocení se říká kritérium. Je úzce spojeno s cíli, které si předem stanovíme. Zdá se, že si tito čtyři animátoři nevyjasnili cíle tábora před jeho konáním.

Z příběhu vidíme, že kritérium pro hodnocení výchovné činnosti není možné postavit na obecné pocitové úrovni – jestli „se to dětem líbilo“, či dokonce jestli „se to líbilo animátorům“.

Salesiánská výchova se uplatňuje v různých formách činnosti. Pro stanovení cílů a následného hodnocení se používají **čtyři základní obecná kritéria salesiánské práce**. Inspirují se zkušeností prvních turínských oratořů. Tradičně se nazývají domovem, školou, farností a hřištěm.

Domov

Každý příchozí se cítí osobně přijímán a vítán. Má prostor a spoluodpovědnost za vytváření prostředí, kde vládnuou pěkné vztahy. Podílí se také na programové nabídce.

Škola

Je vytvořen prostor pro vzdělávání. V mimoškolní oblasti sem lze zahrnout nejen rozvíjení zájmů, ale také např. výuku k samostatnosti a k tomu, jak obstat v životě apod. Řadí se sem i náboženské vzdělávání.

Farnost

Přicházející člověk má možnost se setkat s radostně prožívaným evangeliem. Každému je dán prostor pro jeho spirituální rozvoj.

Hřiště

Salesiánský dům je místem radostné a živé rekreace. Zároveň je prostorem, kde se lidé setkávají se svými přáteli.

Domov, škola, farnost a hřiště – Smyslem těchto kritérií není vytvářet instituce, ale obsahově nabízet to, co se pod jednotlivými slovy skrývá. Jak tomu rozumět prakticky?

Institucionálně bychom uvažovali v případě, pokud bychom si například řekli: „Jako školu nabízíme zájmové kroužky, hřiště máme v areálu k dispozici, farnost pro ty, kteří jsou praktikujícími křesťany, je zde také. A domov? Vždyť sem může přijít každý, kdykoli to potřebuje.“ Při tomto vnímání sledujeme více struktury, než dobro mladého člověka. Navíc se ne každý z těch, kdo přicházejí, zapojuje do všech typů nabídky.

Pokud chceme přispět k celkovému rozvoji mladého člověka, je potřeba uplatnit všechna čtyři kritéria společně pro jakýkoli typ činnosti. Otázkou je tedy potřeba položit jinak. Jak se projeví všechny oblasti např. pro jednotlivé skupiny při práci ve farnosti, jak v oratoři, jak v zájmovém kroužku apod.? Samozřejmě, že na některé oblasti bude dán v určité chvíli větší důraz než na jiné.

Čtyři uvedená kritéria jsou obecná. V praxi si stanovujeme v dlouhodobějším projektu nebo na začátku aktivity nebo činnosti (kroužek, tábor...) podrobnější cíle, které chceme sledovat a naplnit. Na jejich základě potom celý projekt nebo akci hodnotíme. Hodnocení je tak úzce spojeno s cíli, které si stanovíme na začátku.

Obsah výchovného projektu nebo plánu aktivity

Společně vytvořený výchovný plán zjednodušuje vzájemnou spolupráci. Pomáhá nám sdílet podobnou mentalitu a zaměřit se na společný cíl.

Plán můžeme přirovnat k elipse, která má dvě ohniska. Jedním jsou mladí lidé, pro které se „nasazujeme“, druhým jsou ti, kteří se pro ně „nasazují“ (viz s. 40–43).

K tomu, aby naše úsilí bylo smysluplné, si potřebujeme popsat:

- **současný stav, ze kterého vycházíme** (situaci mladých lidí a vlivy, které na ně působí);
- **co a jakým způsobem chceme změnit;**
- **jaké máme možnosti** (personální, odborné, časové). Tedy na co máme síly.

Vnímáme přitom, co je důležité a specifické pro konkrétní skupinu mladých lidí, o kterých uvažujeme. Zároveň vycházíme z obecných poznatků vývojové psychologie.

V případě dlouhodobého projektu, který je zaměřen na širší skupinu mladých lidí, můžeme stanovit směr většinou jen v obecných obrysech. Z něho pak vyplývají konkrétní aktivity, které realizujeme.

Pokud plánujeme jednorázovou konkrétní aktivitu, můžeme si při její přípravě pomoci následujícími otázkami:

- **Co? – O co chceme usilovat, co je naším cílem.**
- **Proč? – Z jakého důvodu vybíráme danou aktivitu, co tím sledujeme.**
- **Kde? – V jakém prostředí se bude aktivita konat, co ji může ovlivnit.**
- **Kdy? – Za jakých časových okolností se aktivita odehraje.**
- **Jak? – Jakým způsobem aktivita má proběhnout, co k tomu potřebujeme.**
- **S kým? – Pro koho aktivitu připravujeme a jaký tým máme k dispozici.**

Již ve fázi přípravy dlouhodobého projektu a vybraných jednorázových aktivit je užitečné si v předstihu stanovit, jakým způsobem danou činnost po skončení vyhodnotíme.

Odmítne-li mladý člověk napomenutí, požádej o zásah jiného vychovatele.

Osobní rozdíly a preference mohou někdy bránit rozumné formě napomenutí a přijetí napomenutí. Proto požádej někoho jiného, kdo má s dotyčným lepší vztah, aby ti pomohl ukázat tomuto mladému člověku, kde jednal špatně.

Jak se mohla konkrétně projevit čtyři základní kritéria salesiánské výchovy na táboře, který vedli Petr, Pavel, Jitka a Martina v příběhu na s. 19?

**Jak se projevují čtyři kritéria konkrétně v tvé animátorské práci?
Jaká další (podrobnější) kritéria používáš?**

**Plánujete aktivity společně s ostatními podle toho, čeho chcete dosáhnout?
Jak se to projevuje v praxi?
Co je obsahem vašeho dlouhodobého výchovného plánu?**

Nevyhrožuj.

Výhrůžka stupňuje konfliktní situaci. Mnoho výhrůžek není vymahatelných a mladí to poznají. Jejich úcta k tomu, kdo vyhrožuje, klesá a vytrácí se respekt.

Preventivní systém

Jak postupujeme?

Salesiánská výchova je postavena na předcházení negativním jevům, proto se pro ni používá název preventivní systém. Don Bosco ho postavil do protikladu s represivním systémem.

Rozdíl mezi oběma styly si ukažme na dopravních předpisech:

Dopravní předpisy mají umožnit, aby každý dojel bezpečně k svému cíli a cestou sebe ani druhého nijak nepoškodil. Tohoto cíle se dá dosáhnout různým způsobem.

Represivní systém

Značka omezuje rychlost v nebezpečném místě. Policista kontroluje její dodržování. **V případě, že řidič rychlost překročí, následuje trest** (pokuta, v případě opakovaného porušení může dojít k odebrání řidičského průkazu).

Preventivní systém

uplatňuje dvě základní dimenze prevence:

tzv. korigující či omezující – možnost porušení předpisů je omezeno zásahem z vnějšku.

Odpovědní pracovníci sledují a vyhodnocují riziková místa. Na nebezpečném místě pak stavební úpravou znemožní překročení povolené rychlosti. Řidiči nezbyvá nic jiného než zpomalit jízdu. Tím se docílí zvýšení bezpečnosti.

tzv. motivující – řidič pravidla pochopil a vnitřně přijal.

Správná výuka v autoškole, reklamní spoty aj. usilují o to, aby řidič vnímal smysl a význam dopravních předpisů. Potom s nimi vnitřně souhlasí a ví, že ho jejich dodržování chrání od nehody nebo nepříjemných situací. Navíc dovede sám předvídat možná nebezpečí, která nemohou pravidla ani postihnout.

Ve výchově má místo dimenze jak omezují (bdělost), tak i motivující (důvěra).

Bdělost zamezuje zlému ještě předtím, než k němu může dojít, **důvěra** rozvíjí pozitivní síly. Největšího pokroku lze dosáhnout, pokud mladý člověk vnímá, že to, co se od něj požaduje, je dobré především pro něj samotného. Motivující preventivní systém počítá se svobodou každého člověka. Je založen na předsvědčení, že **v každém člověku lze najít „zrnko dobra“**. Rozvíjet to dobré v člověku je základem pro úspěšnou výchovu.

Svoji výchovnou metodu Don Bosco postavil na třech pilířích:

- **rozum (rozumnost)**
- **náboženství (víra)**
- **laskavost**

Rozumnost

První pilíř Don Boskova přístupu vyjádříme dnešním slovníkem lépe jako rozumnost. Vyjadřuje skutečnost, že **výchova je systematicky promyšlený proces**. Sleduje skutečné potřeby mladých lidí a bere v úvahu silné a slabé stránky vychovatele i mladého člověka.

Vychází se ze dvou základních předpokladů:

- **každý mladý člověk touží po dobru.**

Jeden z prvních úkolů vychovatele je objevit, na co dobrého je možné navázat, jakým způsobem může mladý člověk rozvíjet své pozitivní vlohy. Pak stačí vytvořit podmínky, aby to dobré v člověku mohlo růst.

- **existují základní pravidla, kterým mladý člověk rozumí a přijímá je za potřebné.**

Vhodně nastavená a dobře známá pravidla přinášejí mladému člověku jistotu prostoru, ve kterém se může svobodně a bezpečně pohybovat. Snahou vychovatele je, aby mladý člověk pochopil a přijal, že to, k čemu ho chce vychovatel přivést, je pro něho samotného dobré. Hranicí, která neumožňuje rozvinout výchovný vztah, je dlouhodobý nezájem mladého člověka o to, co se mu nabízí, a odmítnutí základních pravidel.

Rozumná výchova se opírá o dialog mezi vychovatelem a mladým člověkem. Odmítá pojetí, že vychovatel má vždy pravdu, chce se vyhnout donucování a rozkazování a naopak se snaží najít společným hledáním nejlepší řešení.

Vychovatel doprovází mladého člověka v určité etapě jeho zrání od místa, kde se mladý člověk v tu chvíli nachází, o další krok dál.

Moudrý vychovatel se dokáže přizpůsobit momentální úrovni mladého člověka a pružně reagovat na konkrétní situaci. To tak otevírá prostor pro další růst. **Zároveň se předchází dvěma extrémům:**

„**minimalismu**“ – strach předložit nebo požadovat něco náročného.

„**maximalismu**“ – snaha postupovat rychle. Tím se ukládají neunesitelná břemena.

Vytvářej jasná a rozumná pravidla. Často je opakuji.

Don Bosco říkal, že většina mladých lidí se chová spíše nerozvázně než zlomyslně. Často porušili pravidla, protože nepřemýšleli anebo je nepochopili. Jasná a často opakovaná pravidla pomáhají udržet rozumnou míru disciplíny.

Vychovatel používá dnešních znalostí a zkušeností z oblasti pedagogiky, psychologie a případně dalších potřebných oborů (sociální práce, spiritualita apod.). Proto se také průběžně vzdělává.

**Na co dobrého lze navázat u konkrétních mladých lidí, se kterými pracuji?
Jakou zkušenost mám se stanovením pravidel na akci, v kroužku apod.?
Jaký způsob stanovení pravidel se mi osvědčuje?**

Buď rozumný.

Uváděj a vysvětľuj důvody jednání v konkrétních situacích. Nelze říci „protože jsem prostě řekl!“

Víra

Slovo náboženství je dnes často spojováno s představou, že se od člověka vyžaduje především pasivně přijmout a plnit „náboženské povinnosti“ (např. znát katechismus, účastnit se nedělní liturgie...). Z toho důvodu je vhodnější pro další pilíř salesiánského výchovného systému použít slovo víra. To lépe vyjadřuje **důležitost osobního rozhodnutí a vztahu k Bohu**.

Pro Dona Boska byla prakticky a veřejně prožívaná víra v jeho oratoři samozřejmostí. Přitom ale velmi dbal na svobodu v osobních projevech víry a přijímání svátostí.

Jádro křesťanské víry zůstává stálé a neměnné. Formy prožívání vztahu k Bohu se ale mění. Pro mladé lidi, kteří se již s Kristem setkali, vytváříme takové nabídky, které jejich víru rozvíjejí a prohlubují.

Víru rozvíjí a prohlubuje např.:

- vhodně připravená liturgie;
- chvíle společné modlitby a prostor pro osobní modlitbu;
- možnost rozhovorů o prožívání víry;
- pravidelné přijímání svátostí;
- práce s Písmem;
- diskusní a vzdělávací programy;
- duchovní impulsy a obnovy se zaměřením na osobní prožívání víry;
- aktivity, při kterých se „víra projevuje skutky“;
- svědectví jiných lidí o jejich cestě víry.

Dnes se v salesiánských zařízeních setkáváme často s mladými lidmi, kteří se nehlásí ke křesťanské víře. Mohou projevat zájem o víru (tzv. hledající nebo ti, kteří si vytvářejí svůj osobní vztah k duchovním otázkám) nebo být víře vzdálení. Ti o duchovní otázky projevují minimální nebo vůbec žádný zájem, případně se považují za ateisty.

Víra je v naší kultuře vytlačována do osobní roviny člověka ve smyslu „Ať si každý věří, čemu chce“. Je tak často těžké až nemožné mluvit otevřeně před mnohými mladými lidmi o víře.

Používej osobní povzbuzení ke zlepšení vztahů.

Don Bosco používal tzv. „slovo do ouška“ (krátká pochvala či pokárání pro jednotlivce) na hřišti, aby odměnil dobré chování a odradil od destruktivního.

Jakým způsobem se může otázka víry projevit při práci s těmito lidmi? Nepovažujeme víru za nadstavbu, ale za důležitou součást výchovy, která zahrnuje rozvoj tělesného, duševního, duchovního i sociálního rozměru každého člověka. Na druhou stranu respektujeme svobodu svědomí člověka a nevytváříme na nikoho v otázce víry nátlak. Podobně jako v jiných dimenzích výchovy je i v otázce životního přesvědčení nutné vyjít od situace, ve které se každý člověk nalézá. Víru totiž vnímáme jako mnohem širší oblast, než je účast na liturgii. Můžeme tak začít u touhy po hledání odpovědí na otázky po smyslu života.

Mezi přirozené prostředky rozvíjení duchovní dimenze člověka patří např.:

- citlivé svědomí – rozpoznávat dobro od zla a přiklonit se k dobru;
- objevování krásy přírody a stvoření;
- prožitek dobrých mezilidských vztahů;
- solidarita s druhými – ocenění druhé osoby a podpora lidí na okraji;
- předávání srozumitelných informací o křesťanství;
- mít možnost porovnávat svůj život s hodnotami evangelia;
- setkat se s otevřeně prožívaným křesťanstvím včetně vhodných forem liturgie (při zvláštních příležitostech), zakusit prostředí víry.

Z uvedených příkladů vyplývá, že **nabídka života podle víry** (což se obvykle označuje pojmem evangelizace) **je úzce spojena s výchovou a naopak salesiánská výchova je postavena na hodnotách, se kterými se setkáváme v Ježíšově životě v evangeliu.**

Dovedu srozumitelně druhým lidem sdělit, z čeho vychází a o co se opírá moje víra, můj vztah k Bohu?

Udržuj radostné a optimistické jednání s mladými lidmi.

Vychovatel, který se zaměřuje na to, co je pozitivní, odemyká v mladém člověku energii pro změnu, optimismus do budoucnosti a neničí jeho sebeúctu.

Laskavost

I tento třetí termín metody Dona Boska není jednoznačný. Slovo laskavost v běžné řeči totiž často nepoužíváme. Spojení „budte tak laskavý“ je spíš zdvořilostní prosbou, aby nám druhý člověk vyšel vstříc a splnil nám nějaké naše přání, než požadavkem na to, jak on má jednat.

Někdo si pod pojmem laskavost představí snad změkčilost, díky které dotyčný člověk neumí obhájit svůj názor před druhými.

Správně pojatá laskavost je tmelem preventivního systému. Don Bosco její důležitost vyjádřil velmi názorně a poutavě v dopise, který poslal svým chlapcům do turínské oratoře z Říma v roce 1884. Popisoval v něm sen, ve kterém si mohl porovnat přístupy salesiánů a dalších vychovatelů v různém období oratoře. Nejdůležitější části tohoto snu najdete na

s. 32–33. Jádrem celého vyprávění je důležitost vztahu mezi vychovatelem a mladým člověkem. Má-li být působení vychovatele účinné, **je nutné, aby mladý člověk cítil lásku vychovatele – že mu na něm záleží, že to s ním myslí dobře.**

Laskavost není synonymem pro pocity, ale je rozhodnutím vůle. Být laskavý v sobě nese volbu **chtít dobro pro druhého člověka**, vyjít mu vstříc, nakolik je to možné, přistupovat k němu pozitivně. Laskavost je postoj člověka, v němž má své místo ne odsouzení, ale odpuštění.

V preventivním systému laskavost nezůstává osamocena. Díky spojení s rozumností nejde o sentiment nebo naivitu. Laskavý člověk nerezignuje na dodržování potřebných pravidel, ale trpělivě hledá cesty, aby mladý člověk pochopil, jaký smysl mají pravidla pro něj samotného i pro jeho okolí.

Don Bosco je znám jako člověk, který se nedal odradit neúspěchem. Přestože mu první chlapci, které u sebe ubytoval, v noci zmizeli i s dekami, otevřel svůj domov dalším chlapcům. Pokud ale některý mladík měl špatný vliv na ostatní nebo odmítal přijmout způsob života v domě, Don Bosco takového chlapce vyloučil.

V případě jednání s „problémovými“ mladými lidmi můžeme mít pokušení „hodit laskavost za hlavu“. Může se zdát, že zde nemá místo. Raději bychom zvolili okamžité a rázné kroky. Přesto platí: Buď laskavý v každé situaci. Neztrácej přitom ale odvahu k jasným rozhodnutím, pokud by měl někdo druhé stahovat k nečestnosti a nepoctivosti.

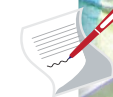

Nikdy nenapomínej, když jsi rozzlobený.

Mladý člověk si z celé události pamatuje našťavaného dospělého mnohem více, než svoje vlastní špatné chování a jeho důsledky.

Která výchovná situace, se kterou ses setkal, byla obtížná? Jak jsi ji řešil? Prober ji s dalšími animátory a zkuste najít nejvhodnější řešení.

Nech mladé poznat, že jsou milováni.

O tom přesvědčíš osobním zájmem o mladého člověka, znalostí jeho jména, jeho příběhu, jeho potřeb doma, jeho přání do budoucnosti, jeho obav.

Sen o staré oratoři

Podstatu preventivního systému Don Bosco výstižně popsal v tzv. dopise z Říma v roce 1884.

Ze srovnání tehdejší oratoře s oratoří z prvních let se ukazuje laskavost jako základní klíč k úspěchu při výchově.

Ze snu Dona Boska, ve kterém ho provázel jeho dřívější žák:

Zdálo se mi, že jsem se ocitl ve staré oratoři ve chvíli polední přestávky. Měl jsem možnost pozorovat scénu plnou života, pohybu a veselosti. Jeden běhal, druhý skákal, třetí pobízel k závodění. Na jednom místě se hrálo na žabu, jinde s míčem. Také tam byla skupina chlapců, kteří poslouchali kněze, který jim vypravoval jakousi příhodu. Na jiném místě hrál student s jinými chlapci na řemesla. Všude byl zpěv a smích. Bylo vidět, že mezi chlapci a vychovateli panuje velká srdečnost a důvěra. Byl jsem okouzlen tímto pohledem a můj průvodce mi řekl: „Vidíte, rodinné ovzduší přináší lásku a láska zase důvěru. Tak se otvírají srdce a chlapci se se vším světují beze strachu mistrům, asistentům a vychovatelům. Jsou upřímní ve svátosti smíření i mimo ni a rádi udělají všechno, co se jim přikáže, když vědí, že jim přikazuje někdo, kdo je má rád.“

V té chvíli se ke mně přiblížil jiný bývalý žák a řekl mi: „Chcete vidět chlapce, kteří jsou v oratoři teď?“

Naráz jsem viděl o přestávce vás všechny. Ale neslyšel jsem radostný křik a zpěv, ani jsem neviděl pohyb a život jako v první scéně. Ve tvářích chlapců jsem pozoroval nudu, rozladěnost, nedůvěru, až mě z toho bolelo srdce. Mnozí sice běhali a hráli s blaženou bezstarostností, ale viděl jsem i hodně takových, kteří postávali sami, opírali se o sloupky a byli plní zahořklých myšlenek. Vyhýbali se společné zábavě a rozhovory některých byly velice podezřelé.

„Viděl jste své chlapce?“ řekl mi někdejší žák.

„Viděl“, odpověděl jsem s povzdechem.

„Vidíte, jsou docela jiní, než jsme byli tenkrát“, dodal bývalý žák.

„Čím by bylo možné jim vrátit veselost a život?“

„Láskou.“

„Ale přece víš, jak je mám rád. Víš, co jsem snesl za těch čtyřicet let, a co námah mě stojí, abych jim obstaral domov, chléb, učitele a především, abych se postaral o spásu jejich duší. A i ostatní pro ně obětují svá léta mladosti.“

„Vidím to také, ale chybí to nejdůležitější.“

„Co?“

„Nestačí, abyste měli chlapce rádi, oni musí i cítit, že je máte rádi.“

„Ale copak nevidí, že pohnutkou všeho, co se pro ně dělá, je láska k nim?“

„Ne, to nestačí.“

„Co je tedy ještě třeba?“

„Aby z toho, že máme rádi věci, které se jim líbí, a že se účastníme jejich zálib, poznali, že je máme rádi i tehdy, když od nich vyžadujeme to, co se jim přirozeně tolik nelíbí – kázeň, studium, sebezápor. Vysvětlím vám to názorněji. Kde jsou naši salesiáni?“

Rozhlížel jsem se a viděl jsem, že jen málo kněží a studentů bylo mezi chlapci. A ještě méně se jich účastnilo jejich her. Již nebyli duší zábavy. Většina se jich procházela a bavila mezi sebou a nevěšimali si, co žáci dělají. Jiní dozírali jen tak z dálky a hrozili na ty, kteří vybočovali. Sem tam byl některý salesián, který by se byl rád vmísil mezi chlapce, ale chlapci před nimi raději uhýbali stranou.

Můj průvodce pokračoval: „Za starých časů jste vy byl vždy první uprostřed chlapců, zvláště když byla zábava. Na tu dobu všichni vzpomínáme vždy rádi, protože mezi námi byla srdečnost a my jsme před vámi neměli žádné tajnosti.“

„Máš pravdu. I já jsem tehdy zažil mnoho radosti. Ale víš, kolik mi přibýlo starostí a rovněž se svým zdravím si již nemohu dovolit to, co tehdy.“

„To je samozřejmé. Ale když nemůžete vy, proč vás nezastoupí vaši salesiáni? Proč jim nezdůrazňujete, aby jednali s chlapci stejně jako kdysi vy? Ať mají rádi to, co mají rádi chlapci, a chlapci budou mít rádi to, co vychovatelé. Teď jsou vychovatelé považováni za představené a ne za otce, bratry a přátele. Chlapci se jich spíš bojí, místo aby je měli rádi.“

„Jak na to, aby se zbožila ta přehrada?“

„Především o přestávkách zahrnout chlapce maximální srdečností. Bez rodinné srdečnosti nelze vytvořit vztah a není možná důvěra. Učitel, kterého vidíme za katedrou, je jen učitelem. Kdo přijde o přestávce mezi chlapce, stane se jejich bratrem. Kolik obrácení vyvolala vaše slova, která jste adresoval chlapci, když si právě hrál! Srdečnost otvírá srdce. Chlapci se svěří se svými obtížemi a nedostatky. Ježíš Kristus nedolomil nalomenou třtinu ani neuhasil doutnající knot. To je váš vzor.“

Má-li se oratoř vrátit do někdejší pohody, ať je vychovatel všechno všem, ať má čas pro každého chlapce a ať hledá duchovní i časný prospěch všech, které Bůh světil jeho péčí.“

Text tak, jak ho zaznamenal Don Bosco, je obsáhlejší. Jeho kompletní znění můžeš najít např. v Animátorském slabikáři (B2, str. 21–27).

Jakým způsobem se ve vyprávění tohoto snu projevuje motivační a korigující přístup vychovatelů (viz s. 25)?

Co je konkrétně vyzdvihováno, co naopak je považováno za nedostačující?

Formy salesiánské výchovy

Jak postupujeme?

Salesiánská výchova počítá s třemi rovinami působení:

- práce s jednotlivcem (individuální přístup);
- práce se skupinou (skupinová práce);
- vytváření pozitivního výchovného prostředí.

Práci animátora můžeme přirovnat k dirigentovi, který řídí orchestr.

Dirigent

Má velký vliv na celkové vystoupení orchestru. Když se mu podaří při společném vystoupení sjednotit jednotlivé členy, získává ze společného díla prospěch každý z nich.

Je-li zároveň vedoucím celého tělesa, má možnost ovlivnit, kdy, kde a v jakém prostředí bude orchestr vystupovat.

Hudebník (jednotlivec)

Každý špičkový hudebník potřebuje několik hodin denně cvičit – individuálně nebo s ostatními. V prvních obdobích má svého učitele hudby.

Orchestr (skupina)

Jednotliví hudebníci, kteří hrají na různé nástroje, mohou spolu secvičit náročné a krásné skladby. I když je orchestr početný, společný výsledek je závislý na hře každého hudebníka.

Sál (prostředí)

Příjemné prostředí umocňuje zážitek z koncertu. Kvalitní koncerty se odehrávají v nejhezčích sálech, hudebníci i posluchači jsou společensky oblečení. Všichni přítomní dodržují etiku ve svém chování.

Individuální přístup

Každý člověk je originál, prochází svým životem neopakovatelnou a nenapodobitelnou cestou. Není pro nás jen součástí větší skupiny. Snažíme se reagovat na specifické potřeby každého jedince, podporovat jeho osobní rozvoj a přivádět ho k tomu, aby převzal odpovědnost za svůj život.

Přístup Dona Boska vycházel z osobních vztahů. Chlapci kolem něj zřetelně vnímali, že Don Bosco má zájem konkrétně o každého z nich.

Osobní zájem nás učí vidět a podpořit i ty mladé lidi, kteří stojí na okraji zájmu ostatních.

V praxi se projevuje individuální přístup např. skrze tyto prostředky:

- **Zájem o jednotlivého mladého člověka** – vhodným oslovováním, osobním rozhovorem, znalostí jeho zázemí, uměním ho ocenit;
- **Systematičnost** – společně s mladým člověkem sledujeme průběžně jeho osobní rozvoj a reagujeme podle potřeb. Systematičnosti napomáhá, pokud skutečně víme, čeho chceme a můžeme dosáhnout.
- **Odborná pomoc** – doučování, pomoc v těžkých situacích, kterou podle okolností poskytneme přímo sami, nebo doporučíme zkušenou osobu nebo instituci;
- **Doprovázení** – duchovní doprovázení jednotlivce;
- **Trpělivost a diskrétnost** – ochota dát novou šanci, kárat mezi čtyřma očima;
- **Vyhledávání** – oslovování dalších mladých lidí, kteří dosud nejsou s námi v kontaktu – za pomoci druhých lidí nebo i přímo v terénu (streetwork).

Zajímej se o to, o co se zajímá mládež.

Aniž by se museli vyrovnat mladým, dospělí vychovatelé zkoušejí udržet krok se současným stavem médií, sportu a technologií ve světě mladých.

Skupinová práce

Don Bosco se nespokojil s oratoří, která byla otevřena pro velké množství chlapců. Cíleně vytvářel a podněcoval vznik menších zájmových skupin, ve kterých se mohly lépe rozvíjet jejich schopnosti. Z těchto skupin vyrostla většina spolupracovníků Dona Boska.

Prostředí malé skupiny zajišťuje mladým lidem v rámci většího otevřeného prostoru prostředí bezpečí a jistoty, umožňuje jim jejich seberealizaci a rozvíjení jejich schopností. Dobrý chod skupiny záleží na pravidlech, kterými se skupina řídí, a na osobnosti jejího lídra bez ohledu na to, jestli je formálně nebo neformálně určeným vedoucím. Při otvírání nových domů Don Bosco vybízel ředitele, aby iniciovali vznik menších skupin mezi chlapci s již vyzkoušenými pravidly. Zároveň si přál, aby do vnitřního chodu těchto skupin už potom salesiáni zvlášť nezasahovali. Chlapci v těchto skupinách (v době Dona Boska nazývaných družiny) dokázali pozitivně ovlivnit atmosféru v celém domě.

Být členem vrstevnické skupiny je pro mladé lidi přirozenou touhou, proto je důležité získat lídra skupiny pro dobrou věc.

Ve skupině se mladí lidé mohou učit vzájemné komunikaci a prožívání osobních vztahů. Je to prostor, kde se učí vyjádřit svůj názor, respektovat odlišnost druhého člověka a navzájem si odpouštět.

Dnes používáme různé formy skupinové práce, např.:

- **Pravidelné aktivity** – zájmové skupiny, kroužky, společenství mládeže, skupinové vzdělávání, vzdělávací kurzy pro mládež, preventivní a tematické programy;
- **Vícedenní akce** – víkendové a prázdninové akce, turnaje, chaloupky;
- **Jednorázové aktivity** – výlety, přednášky, diskuse, oslavy;
- **Spontánní aktivity**;
- **Spirituální nabídka** – společná modlitba a slavená liturgie.

Věnuj svůj volný čas mladým lidem.

Učitel, který se jen objeví ve třídě, je pouze učitel. Když učitel stráví nějaký čas na hřišti, stává se přítelem. Srdce se otevrou a disciplína ve třídě se zlepší.

Vytváření pozitivního prostředí

Don Bosco se ve svých domech snažil vytvořit takové prostředí, které motivovalo mladého člověka k pozitivnímu rozvoji a zároveň ho ochraňovalo před negativními jevy. Salesiánská zařízení tedy kladou větší důraz na vnitřní ovzduší, které panuje mezi lidmi, než na vnější strukturu.

Pozitivní výchovné prostředí vytvářejí:

- **Pracovníci – zaměstnanci i animátoři s dobrovolníky** – laskavým přístupem, budováním vztahů, důrazem na rovnoprávnost i schopností navzájem spolupracovat. Společně se všemi dalšími lidmi, kteří se podílejí na výchově mladých lidí, vytvářejí širokou skupinu, kterou nazýváme výchovně pastorační společenství (viz s. 43).
- **Samotní mladí lidé**, když na své úrovni přebírají spoluodpovědnost za to, co se odehrává v salesiánském domě. Prostředí pozitivně ovlivňuje, pokud existuje „zdravé jádro“ mladých lidí, kteří vnitřně i vnějším způsobem přijímají cíle salesiánského zařízení. Tomuto vývoji napomáhá, pokud mladí lidé vnímají, že jim ostatní důvěřují. V takovém případě často vyrůstají z mladých lidí noví spolupracovníci, kteří dále utvářejí vnitřní atmosféru.
- **Existence a uskutečňování výchovného projektu.** V projektu jsou formulovány cíle, ke kterým směřujeme, a jsou i vytyčeny cesty, kterými se chceme ubírat.
- **Hodnoty a normy**, které jsou v zařízení důležité. Lidé, kteří je přijímají za své, je přirozeně předávají dál.
- Nezanedbatelnou úlohu mají i **vnější prvky prostředí** – výzdoba, kaple, otevřenost nově přicházejícím, atmosféra přijetí.

Vytvoř bezpečné prostředí.

Don Bosco pečlivě dohlížel na to, kdo vstupuje do jeho domu nebo areálu. Nebál se vyloučit jedince, pokud měl negativní vliv na celou skupinu.

Co se mně a nám společně konkrétně osvědčuje v individuální práci s mladými lidmi?

Co se mně a nám společně konkrétně osvědčuje při skupinové práci?

Co se mně a nám společně konkrétně osvědčuje při vytváření pozitivního výchovného prostředí?

Nikdy nebij mladého člověka.

Fyzické tresty podkopávají základní vztah mezi mladým člověkem a vychovatelem. Zároveň ničí základní důvěru v celé výchovné působení.

Lidé se srdcem Dona Boska Kdo je důležitý?

Animátor

Principy pedagogického přístupu Dona Boska jsou stále živé jen díky lidem, kteří je přijímají za své a řídí se jimi. Pro tyto lidi se často používá termín animátor. Je odvozen od latinského slova „anima“ – duše. Animátor je takový člověk, který „oduševňuje“, „přináší život“. Jeho úloha vyžaduje aktivní přístup.

V českém prostředí nepoužíváme jednotné pojmenování, liší se místo od místa. Kromě slova animátor se nejčastěji objevují tři jiné termíny:

- **Praktikant** – Většinou je tím myšlen student některé školy, který přichází především proto, aby splnil podmínky studia. Někdy se termín používá pro začínající pomocníky, kteří se na výchově podílejí pod vedením někoho zkušenějšího (např. na táboře).
- **Dobrovolník** – Označení pro člověka, který se podílí na činnosti v salesiánském díle dobrovolně a bez nároku na finanční odměnu v oratořích, klubech, při vedení kroužku apod. Většinou se nerozlišuje, jestli se jedná o dobrovolníka, který je nebo není akreditován podle zákona o dobrovolnické službě.
- **Asistent** – Pomocník některého zkušenějšího animátora, případně člen především táborového týmu vedoucích.

Animátor v našem pojetí není vázán na konkrétní druh aktivity. Z velké části je podstatný především styl, jakým pracuje.

Jestliže chceš vzbudit v mladém člověku respekt, nejdříve v něm probud' lásku.

Mladý člověk nechce zklamat dospělého, se kterým navázal pozitivní vztah.

Co je charakteristické pro salesiánského animátora?

● Služba

Animátor má zájem o mladé lidi. Zapojuje se do konkrétní činnosti v práci pro ně. Jeho činnost je pro ty, pro které se nasazuje, důležitá a užitečná.

Přináší nová řešení a přispívá do společně naplánovaných programů a aktivit svým vlastním osobitým způsobem.

● Odbornost

Podle míry a typu zapojení si prohlubuje své kompetence v oblasti pedagogiky a dalších potřebných oborů.

● Osobnost

Animátor se svou službou podílí na společné práci většího počtu osob. Nepostradatelnou je tak pro něj schopnost komunikace, spolupráce a rozvíjení zdravých vztahů. Očekává se, že je spolehlivý. Nestaví se do opozice proti ostatním animátorům a vychovatelům.

Protože se podílí na výchově mladých lidí, vyžaduje se u animátora přiměřená osobní zralost, ochota dále se rozvíjet a nechat se doprovázet zkušenějšími lidmi.

● Křesťanský postoj

Salesiánská výchova vychází z živé křesťanské víry, proto i život animátora je postaven na vztahu s Bohem. Podobně jako Donu Boskovi ani nám nic nebrání v tom, abychom spolupracovali s dalšími lidmi dobré vůle, protože výchova je záležitostí obecně lidskou a vyžaduje i profesionální odbornost. U těch, kteří se zapojují do přímé výchovné práce, je minimálním předpokladem respekt ke křesťanským hodnotám.

● Salesiánské zakotvení

Animátor si cení salesiánské výchovné tradice. Proto poznává život Dona Boska i salesiánskou historii. Přijímá principy a hodnoty, o které se opírá salesiánský přístup.

● Motivace

Animátorská služba vychází z vnitřní motivace. Je důsledkem způsobu života, který se chce dělit s druhými o své schopnosti a dary.

● Vztahová výchova

Salesiánská výchova je postavena na vztahu mezi animátorem a mladým člověkem. Jedná se o výchovný vztah. Animátor se tak nestaví do pozice rovnocenného kamaráda s těmi, kteří mu jsou svěřeni. Naopak před nimi přijímá roli formální i neformální autority.

Salesiánský animátor nepracuje sám za sebe, ale společně s dalšími lidmi.

Nech mladé běhat, skákat a dělat rámus.

Don Bosco chtěl, aby mladí lidé vyjadřovali svoji přirozenou „nevázanost mládí“ a považoval to za výchovnou zkušenost vedle jiných formálnějších aspektů výchovy.

Asistence a animace

Salesiánský přístup je postaven na aktivní přítomnosti vychovatele mezi mladými lidmi, pro kterou tradičně používáme pojmy asistence a animace. Obrazně je lze považovat za dvě strany jedné mince.

Asistence – Pro názornost ji můžeme více spojit s korigujícím rozměrem preventivního systému. Asistovat tu není míněno ve smyslu být pomocníkem např. hlavního vychovatele. V salesiánské výchově tento pojem znamená aktivní výchovnou přítomnost mezi mladými lidmi, která vychází ze základní sympatie k nim a z touhy se s mladými lidmi setkávat. Neustálá přítomnost mezi nimi jednak znemožňuje negativní projevy, zároveň však podporuje pozitivní růst. Don Bosco rozvíjel tento přístup v protikladu s tehdejšími způsoby, které byly často založeny jen na „hlídání“.

Animace – Tento novější termín je více spojován s motivujícím rozměrem preventivního systému. Animace je založena na vytvoření atmosféry důvěry a povzbuzování mladých lidí, aby odpovědně hledali a nacházeli, jak prožívat vlastní život. Nepoužívají se příkazující formy, ale posiluje se vnitřní motivace člověka. Mladým lidem se nabízí dostatečné množství přiměřených zajímavých a pozitivních možností k seberealizaci, zároveň se klade důraz na dobrovolnost, možnost volby i na prostor pro vlastní aktivitu. Animace tedy předkládá dobro přiměřeným a zajímavým způsobem tak, aby ho mladí lidé upřednostňovali před jinými negativními možnostmi.

Udělej první krok, buď iniciativní.

Don Bosco chtěl, aby salesiáni byli odvážní v přiblížení se mladým. Aby byli rádi v jejich společnosti a zasahovali do věcí, dříve než se stanou.

Výchovně pastorační společenství

Od samého počátku Don Bosco nezůstával ve své práci sám, ale cíleně vytvářel širokou síť svých spolupracovníků. Vnímal, že jako jednotlivec nemůže mnoho dosáhnout. Šlo mu o to, aby kolem sebe a ve svých domovech vybudoval pozitivní výchovné prostředí.

Ze začátku, kdy neměl ještě stabilní místo pro svou oratoř, mu pomáhali zejména někteří jeho známí kněží. Brzy potom, co získal prostory v Pinardiho kůlně na Valdoccu, přišla za ním do Turína jeho maminka. Postupně se přidávali další lidé. Odpovědnost svěřoval i starším chlapcům. Dával dohromady všechny, jimž situace chlapců nebyla lhostejná. Do výchovy chlapců se snažil zapojit i ty, kteří mohli přispět zdanlivě jen v malém rozsahu.

Dnes se v některých salesiánských domech používá společně pro všechny, kteří se podílejí na výchově mladých lidí, název **výchovně pastorační společenství (VPS)**.

Nejedná se o konkrétní tým, ani uzavřenou skupinu. Jádrem VPS vytváří v místech, kde je přítomna, komunita salesiánů nebo salesiánek. Dále jsou součástí VPS další členové salesiánské rodiny, mladí lidé, animátoři, dobrovolníci, rodiče i další lidé, kterým záleží na výchově mladých lidí. **Spojujeme tak společné síly, přičemž každý nese různý stupeň odpovědnosti podle svého úkolu a možností.**

V praxi se častěji setkáváme s menšími týmy a skupinami, které se podílejí na směřování určité oblasti. Mezi stálé skupiny patří farní nebo pastorační rada farnosti, pedagogičtí pracovníci ve středisku, týmy oratoře a klubů, rada mládeže aj.

Jednotlivá slova termínu výchovně pastorační společenství vyjadřují:

- **společenství** – Do výchovy a vytváření příznivých podmínek je cíleně zapojen široký okruh lidí, který vědomě spolupracuje na jednom díle.
- **výchovné** – Společenství pomáhá mladým lidem, aby dozráli ve zralé osobnosti.
- **pastorační** – Společenství vytváří podmínky k tomu, aby mladí lidé měli možnost rozvíjet spirituální oblast a mohli poznat osobu Ježíše Krista.

Již zkušenost první oratoře ukazuje, že společné nasazení se pro druhé a vzájemná spolupráce přináší užitek i samotným členům výchovně pastoračního společenství. Vytváří se tvůrčí prostředí, v němž všichni mohou rozvíjet svoji osobnost.

Důslednost dospělých způsobuje, že preventivní systém funguje.

Všichni vychovatelé musí jednat důsledně a ve shodě, aby posílili mantinely a pravidla, která jsou vyžadována.

Sen o růžové aleji

Na závěr nechme vyprávět Dona Boska ještě jeden sen. Je z doby, kdy byl šest let knězem a začínal systematicky pracovat pro mladé chlapce. Nutně potřeboval celou řadu spolupracovníků. Přicházeli lidé, kteří mu chtěli pomoci, ale mnohé z nich odradily těžkosti.

„Jednoho dne v roce 1847, když jsem se intenzivně zamýšlel nad tím, jak prospět mládeži, zjevil se mi nebeská královna a zavedla mě do kouzelně krásné zahrady. Byla plná nádherné zeleně a květů a ústila v alej plnou bohatě kvetoucích růží. Panna Maria mi řekla:

– Vyzuj si boty a pokračuj v chůzi touto alejí. Jinou cestou se nedá jít.

Byl jsem rád, že jsem byl bosý, protože jsem se obával, že bych pošlapal růže. Ale jak jsem vykročil, zjistil jsem, že růže skrývají náramně ostré trny. Zalekl jsem se a zůstal jsem stát.

– Bez obuvi se nedá jít dál, řekl jsem průvodkyni.

– Samozřejmě. Potřebuješ pořádnou obuv, souhlasila.

Obul jsem se, pokračoval v cestě a se mnou někteří známí. Brzy se vzdali. Růžové keře mě obklopovaly ze stran i nad hlavou. Čím více jsem postupoval vpřed, tím více mě dráskovalo trní na nohou, na rukou, na celém těle. Z růžových keřů číhalo odevšad trní. Diváci říkali:

– Don Bosco se prochází mezi růžemi. Ten se má!

Neviděli, jak jsem zraňován trním, jak krvácím.

Mnozí kněží, klerici a laici, které jsem zval s sebou, odhodlali se mě následovat. Lákala je nádherná květů. Jakmile ucítili bodání trnů, vykřikovali:

– Oklamal jste nás! Podvedl jste nás!

Většinou se vrátili. Prakticky jsem zůstal zase sám. Dal jsem se do pláče.

– Copak musím celou cestu absolvovat sám?

Okamžitě jsem byl potěšen. Pomalu se ke mně blížil zástup kněží, kleriků a laiků. Volali na mě:

– Jsme rozhodnutí tě následovat a zcela ti patřit.

Odvážně postupovali za mnou. Někteří se zalekli a cestu vzdali. Ale většina vydržela a došla do cíle.

Když jsem došel na konec aleje, octl jsem se v překrásné zahradě. Malý počet mých následovníků byl rozdrásán, zakrvácen, rozcuchán. Vtom začal foukat větřík, a všechny uzdravil. Zafoukalo znovu a já stál uprostřed velkého množství chlapců a kleriků, laiků koadjutorů a kněží, kteří mi pomáhali s mládeží. Některé jsem poznal, ale většinu ne.

Tehdy se mě má průvodkyně otázala:

– Rozumíš všemu, cos viděl a co vidíš nyní?

– Nerozumím, odpověděl jsem.

– Nuže, cesta, kterou jsi musel projít mezi růžemi a trním, představuje starosti, které budeš mít s mládeží. Trní představuje překážky, utrpení a zklamání, které tě budou provázet. Neztrácej odvahu! Všechno překonáte láskou a sebeovládáním. Dojdete k růžím bez trní.“

Cesta přes překážky vyžaduje trpělivost. Říká se: Dokážeš-li být trpělivý několik měsíců, staň se zedníkem a uvidíš výsledek své práce. Pokud jsi trpělivý rok, buď zemědělcem. Jen v případě, že dokážeš být trpělivý řadu let, můžeš být vychovatelem.

Patříme mezi ty, kteří jsou různým způsobem pozvaní, aby pokračovali v díle Dona Boska. Je to cesta, která nás také může dovést do krásné zahrady.

Co u tebe patří mezi silné stránky z uvedených charakteristik salesiánského animátora (viz str. 41)?

Co naopak vnímáš, že potřebuješ rozvíjet?

Jaké konkrétní projevy asistence a animace pozoruješ ve své práci, příp. ve společné práci s druhými?

Poznámky

Co tě v průběhu četby sešitu zaujalo nebo co tě napadlo v souvislosti s tvou službou animátora nebo dobrovolníka?

Můžeš si tu poznamenat, na co se chceš dále zaměřit v přímé práci s mladými lidmi, co si chceš přecořit nebo na co se potřebuješ zeptat nebo s někým prodiskutovat.

Kde se dozvíš víc?

Tady je přehled základní salesiánské literatury. Některé z těchto publikací sloužily jako podklad při přípravě tohoto sešitu.

Teresio Bosco: Don Bosco.

Portál 2004.

V současné době to je nejrozšířenější životopis Dona Boska. Autor vystihuje atmosféru, která panovala v domech Dona Boska a vyváženě dává do souvislostí faktická data s historickými událostmi, ve kterých salesiánské dílo vzniklo.

Don Bosco: Můj život pro mladé.

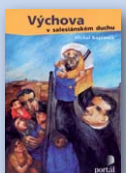
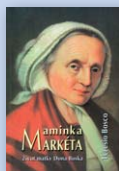
Portál 2007.

Vlastní životopis napsaný Donem Boskem na přání papeže. Don Bosco se zaměřuje na klíčové okamžiky, které ho přivedly k práci mezi chudými chlapci. Osobním stylem vyprávění dává nahlédnout do toho, jakým způsobem různé situace prožíval.

Teresio Bosco: Maminka Markéta.

Matice cyrilometodějská 2006.

Z přitažlivě napsané knížky poznáváme nejen samotný život maminky Dona Boska, ale také její způsob výchovy svých dětí a nezastupitelnou roli, kterou měla při vytváření výchovného prostředí v první oratoři.

Michal Kaplánek: Výchova v salesiánském duchu.

Portál 2012.

V knížce jsou spojeny teoretické principy a východiska salesiánské výchovy se zkušeností a praxí v současných českých salesiánských střediscích a farnostech.

Teresio Bosco, Carlo Nanni: Dej mi duše. Salesiánská tradice.

Karmelitánské nakladatelství 2006.

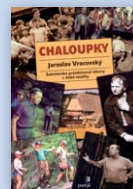
Součástí knihy jsou dva samostatné texty:

Teresio Bosco: Duchovní cvičení s Donem Boskem.

Text v kostce shrnuje základní rysy spirituality Dona Boska a stručně uvádí do jeho života.

Carlo Nanni: Preventivní systém.

Jak uplatňovat preventivní systém v dnešní době? Autor aktualizuje principy preventivního systému pro současnou situaci.

Jaroslav Vracovský: Chaloupky. Salesiánské prázdninové tábory v době totality. Portál 2002.

Publikace seznamuje s historií salesiánských táborů (tzv. chaloupek) během doby totality. Zároveň představuje základní výchovné metody, na kterých tyto početné malé tábory stály. Tím může kniha být inspirací i v současnosti.

Animátorský slabikář. SADB 2008.

Studijní texty pro účastníky Salesiánské školy animátorů.

Aktualizované znění je k dispozici v elektronické podobě:

<http://skola.janbosko.cz>, konkrétně:

<http://skola.janbosko.cz/course/view.php?id=59>

Salesiánský magazín

Časopis salesiánské rodiny. Vychází šestkrát ročně. Přináší pravidelně zprávy, články, reportáže apod. ze salesiánského světa. Můžeš si objednat jeho bezplatné zasílání na adrese magazin@sdb.cz.

A také jedno filmové zpracování života Dona Boska:

Lodovico Gasparini: Don Bosco. DVD film. Bosco Media Centrum 2007.

Více než historické události vykresluje film charakter Dona Boska a jeho nasazení ve prospěch chlapců. Český dabing.

Další texty o salesiánské činnosti a pedagogice jsou k dispozici v elektronické formě na www.sdb.cz v sekci ke stažení.

V případě zájmu o další salesiánskou literaturu se můžeš také obrátit na některou salesiánskou komunitu.

Nabídka kurzů

Salesiánská škola animátorů

Vzdělávací kurz pro mladé lidi od 16 let, kteří se zapojují, příp. chtějí zapojit do pedagogické práce v rámci salesiánské rodiny. Kurz trvá tři roky, každý rok probíhají tři víkendová setkání. Po prvním roce můžeš být akreditovaným dobrovolníkem, po druhém získáš kvalifikaci „táborový vedoucí“ (akreditovanou na MŠMT). Třetí rok slouží k doprovázení během služby a je zaměřen víc na praxi.

Cagliero

Roční kurz, který připravuje na dlouhodobou dobrovolnou službu v ČR i ve světě. Je rozvržen do osmi víkendů, předpokládá i několikadenní zkušební pobyt v salesiánském zařízení v ČR. Minimální věk k přijetí je 18 let.

Come In

Roční cyklus čtyř víkendových setkání pro mladé muže ve věku 17-30 let, kteří hledají svou životní cestu. Téma víkendů: Já a Bůh; Spektrum povolání; Co mě zotročuje?; Cesta k povolání.

Mediální škola

Česko-slovenský salesiánský kurz, jehož cílem je ukázat všechny rozměry, prostředky a nástroje světa médií, ale také nástrahy, které skrývá. Má pomoci naučit se v oblasti médií orientovat, kriticky přijímat informace a zároveň samostatně tvořit. Mediální škola je určena všem mladým lidem ve věku 16-20 let, kteří chtějí nejen tvořit, ale také vidět věci kriticky a s nadhledem.

Více na www.medialniskola.cz.

Odkazy

Salesiáni Dona Boska – www.sdb.cz

Společenství zasvěcených kněží a laiků („koadjutorů“), kteří bydlí společně v komunitách a věnují se především výchově mladých lidí se zaměřením na sociálně znevýhodněné. Salesiáni byli založeni Donem Boskem v roce 1859.

Dcery Panny Marie Pomocnice (salesiánky) – www.fma.cz

Společenství zasvěcených žen, jejichž posláním je výchova mládeže se zaměřením na děvčata na okraji společnosti.

Don Bosco je založil v roce 1872 společně s Marií Dominikou Mazzarellovou.

Sdružení salesiánů spolupracovníků – www.asczech.cz

Sdružení křesťanů, kteří salesiánským stylem společně pracují pro druhé, zejména pro mládež a obyčejné lidi. Většina spolupracovníků žije v rodině, ale mohou se jimi stát i svobodní lidé nebo kněží.

I oni byli založeni Donem Boskem v roce 1876.

Volontárie Dona Boska – www.volontarie.cz

Svůj zasvěcený život prožívají ve světě ve skrytosti – o svém zasvěcení nemluví veřejně, ale prožívají ho v místě, kde jednotlivě žijí a pracují.

O jejich vznik se zasloužil v roce 1917 Filip Rinaldi (třetí nástupce Dona Boska).

Volontéři s Donem Boskem – <http://www.sdb.cz/volontieri-s-donem-boskem-cdb/>

Zasvěcení salesiánští laici, kteří zůstávají nadále ve svém prostředí a civilním zaměstnání.

Zakladatelem se stal v roce 1994 Egidio Viganó (sedmý nástupce Dona Boska).

Kontemplativní fraternita Marie z Nazareta – www.sdb.cz/nazareni

Fraternitu tvoří ženatí i svobodní laici, zasvěcení lidé a kněží. Podobně jako Maria v Nazaretě chtějí prožívat ve všedním dni hluboké spojení s Bohem.

Toto mladé duchovní hnutí založil salesián Nicola Cotugno, arcibiskup v Montevideu.

Salesiánské hnutí mládeže – www.shm.cz

Občanské sdružení, které se podílí především na volnočasových aktivitách dětí a mládeže. Vychází také z výchovných principů Dona Boska.

Organizace byla založena v roce 1991.